

Verdal kommune

Tverrfaglig forebyggende satsning på barn - fra før fødsel til skolealder

PLAN 2007-2011

Mange hull å tette

Verdal, 12. april 2007

Innhold

DEL I	TILTAKSPLAN	3
1.	INNLEDNING.....	3
1.1	Bakgrunn.....	3
1.2	Mandat.....	4
1.3	Gjennomføring av planarbeidet.....	4
2.	MÅL OG SATSNINGSOMRÅDER.....	5
2.1	Mål.....	5
2.2	Satsningsområder.....	5
3.	OPPSUMMERING FRA KARTLEGGING AV GRÅSONEBARN, KOMPETANSE OG KOMPETANSEBEHOV.....	5
4.	TILTAK.....	7
4.1	Tiltak med økonomiske konsekvenser.....	7
4.2	Kompetansehevede tiltak – med økonomiske konsekvenser.....	12
4.3	Tiltak med kapasitetsmessige konsekvenser.....	13
5.	KOSTNADER OG FINANSIERING.....	14
5.1	Samlede kostnader i tiltaksplan 2007-2011.....	14
5.2	Finansiering.....	14
6.	EVALUERING, RULLERING OG ARBEIDSFORM.....	15
6.1	Evaluerings.....	15
6.2	Langtidsplan - rullering.....	15
6.3	Årsplan.....	15
6.4	Ansvar, koordinering og arbeidsform.....	15
DEL II	BESKRIVELSE AV MÅLGRUPPE	17
7.	MÅLGRUPPE.....	17
7.1	Definisjon av gråsonebarn.....	17
7.2	Utvikling i målgruppen.....	17
7.3	Spesialundervisning i skolen.....	18
7.4	Barnevernsstatistikk.....	21
7.5	Kartlegging av gråsonebarn og behov.....	23
DEL III	KOMPETANSE	27
8.	KOMPETANSE I BARNEHAGER OG HOS RESSURSSENTER OPPVEKST.....	27
8.1	Eksisterende kompetanse og kompetansebehov.....	27
DEL IV	FORUTSETNINGER	30
9.	FOREBYGGENDE SATSNING.....	30
9.1	Definisjoner på forebyggende satsning.....	30
9.2	Arenaer for forebyggende satsning.....	30
10.	TVERRFAGLIG SAMARBEID.....	30
10.1	Status.....	30
10.2	Aktører.....	30
10.3	Roller.....	31
11.	FORUTSETNINGER I PLANVERK, LOVER, FORSKRIFTER.....	33
11.1	Kommunalt planverk / styringskort.....	33
11.2	Eksterne planer, lover og forskrifter m.v.....	34
12.	ØKONOMI.....	36
12.1	Dagens økonomiske situasjon.....	36
12.2	Kostnader og alternativkostnader.....	36

DEL I TILTAKSPLAN

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Arbeidet med planen kom i gang etter initiativ fra barnehagestyrere i kommunale og private barnehager og PPT, som i møte 31. august 2006 utformet forslag til arbeidsgruppe og mandat for arbeidsgruppas arbeid.

Bakgrunn for planarbeidet er at barnehagene har en del barn med behov for spesiell oppfølging som det i dag ikke er ressurser til å gi, verken når det gjelder ekstra oppfølging fra barnehagens side eller tiltak fra hjelpeapparatene i barnehagen. Barna faller utenfor ulike former for tilbud og tiltak på grunn av at de ikke har en diagnose.

Disse barnas vansker og behov er vanskelig å beskrive, fordi barna ikke er plassert inn i sammenhenger der det har vært naturlig å registrere dem. Det finnes ikke statistikk som beskriver gruppa. På grunn av det diffuse utgangspunktet, er det også vanskelig å finne et godt navn på gruppa. Arbeidsgruppa bruker derfor i denne planen betegnelsen ”gråsonebarn” på disse barna.

Selv om vanskene er ikke-definerte, kan det være mye rundt barnet som skurrer. Faren for at definerbare vansker kan utvikles er stor. Det er blant annet stor sannsynlighet for en god del av disse barna etter hvert vil ha behov for spesialundervisning i skolen.

Ulike kjennetegn på at barn kan karakteriseres som gråsonebarn er språkvansker, atferdsvansker, fysiske og psykiske problemer, omsorgssvikt, konsentrasjonsvansker og manglende modenhet, eller ofte flere av disse problemene i kombinasjon.

I tillegg har arbeidsgruppen sett nærmere på minoritetsspråklige og tospråklige barn som har behov for ekstra oppfølging på språk før de begynner på skolen.

Andelen spesialundervisning av totale årstimer i skolen har økt betraktelig i perioden fra 1992 og fram til i dag, og det kan være fare for ytterligere økning dersom det ikke gjøres noe for å stanse denne utviklingen.

Stortingsmelding nr. 16 - 2006/2007 fokuserer på tidlig innsats for livslang læring og hvordan vi kan lykkes bedre med å bistå hver enkelt i å utforme og realisere sine livsprosjekter. Meldingen angir også retning på den innsatsen som må gjøres for at vi skal utvikle et sosialt utjevnnende utdannings- og kompetansesystem til beste for den enkelte og for samfunnet. I stortingsmeldingen sies bl.a. følgende om tidlig språkstimulering for alle barn i pkt 6.2.1 side 67: *”God språkutvikling i tiden før skolestart er av stor betydning for senere læring. Det reduserer behovet for spesialundervisning i skolen og har betydning for barnas sosiale kompetanse. Forskning (Bremnes m.fl. 2006) viser at det er samfunnsøkonomisk lønnsomt å investere i ferdighetsstimulerende tiltak før skolealder. For hver krone fellesskapet bruker på slike tiltak, får samfunnet mellom 1,4 og 4,5 kroner tilbake, noe som gir avkastning på mellom 40 og 350 %. Det laveste anslaget tar bare hensyn til positive inntektseffekter for individene som deltar i tiltakene, mens det høyeste anslaget også tar hensyn til positive effekter for samfunnet, som eksempel mindre kriminalitet og lavere utgifter til spesialundervisning, sosialhjelp og helsetjenester. Effektene av tiltakene øker jo tidligere de blir satt inn, og jo mer omfattende de er. Effekten er størst for barn som i utgangspunktet har lav sannsynlighet for å lykkes i utdanningssystemet.”*

I den danske rapporten ” sosialt utsatte barn i dagtilbud ” som ble utgitt i 2006, beskrives en undersøkelse fra 2004 som viser at halvparten av de ungene som har en svak hjemmebakgrunn (utsatte barn/gråsome barn) er konsentrert i 20 % av barnehagene. I rapporten sammenholdes dette med at forskning peker på at tilbud om hjelp og spesiell innsats fungerer best når andelen utsatte barn i en institusjon er under 10 %. I den danske rapporten sies det at når det er mer enn 10 % utsatte barn i en enkelt institusjon, så viser forskning at den pedagogiske praksisen endrer seg. Den får preg av overvåking framfor aktiv pedagogisk innsats i forhold til barna.

Denne planens materiale tyder på at det i Verdal er flere barnehager der andelen ”utsatte” barn (gråsome) er over 10 %. Det må gjøres noe, slik at pedagogikken i lokale barnehager ikke blir preget av overvåking, men av aktiv pedagogisk innsats i forhold til barna.

1.2 Mandat

Følgende mandat har ligget til grunn for arbeidsgruppas arbeid:

”Arbeidsgruppa for prosjekt ”Tverrfaglig forebyggende satsning på barn fra før fødsel til skolealder” skal på bakgrunn av innspill fra styremøte 31. august 2006 utforme forslag til beskrivelse av hva satsningen skal omhandle, aktuelle deltakere/ansvar, tidsperspektiv for en satsning, organisering, økonomi samt framdriftsplan for satsingen med underveisevaluering og sluttrapport.”

1.3 Gjennomføring av planarbeidet

Planarbeidet er gjennomført i regi en arbeidsgruppe som har bestått av følgende personer:

Private barnehager:	Daglig leder Anne Berit Lyng Malmo
Kommunale barnehager:	Styrer Grete Mari Krokstad
PPT:	Spesialpedagog/logoped Ingunn Aukland Røstad Spesialpedagog Else Valstad
Barnevern:	Fagleder Bente Nestvold
Helsestasjon:	Fagleder Brit Kverkild Jordmor Gunn Hauan Tronsen
Rådmannens stab:	Barnehagerådgiver Aud Grande
Økonomienheten:	Økonomikonsulent Berit Hakkebo

Virksomhetsleder Ressurssenter oppvekst, Lars Einar Karlsen, og kontroller på rådmannskontoret, Trond Selseth, har deltatt på arbeidsgruppas to siste møter.

I tilknytning til arbeidet med planen, har det vært fokus på rutiner knyttet til barns overgang fra barnehage til skole. Temaet er ikke tatt med i planen, da planen er avrenset til tiltak i førskolefasen. Men videre oppfølging av temaet ivaretas av virksomhetsleder ved Ressurssenter oppvekst.

Arbeidsgruppen ønsker fremover å involvere en forskningsinstans i sitt arbeid med tidligforebygging. Virksomhetsleder ved Ressurssenter oppvekst følger også opp dette punktet.

Planen er gjennomgått med og har vært på høring hos barnehagestyrene i kommunale og private barnehager, rektorer, oppvekstledere og faginstansene hos ressurscenter oppvekst og hos ressurscenter helse, omsorg og velferd.

2. Mål og satsningsområder

2.1 Mål

- **God koordinering av og økte ressurser til tverrfaglig forebyggende satsning på barn fra før fødsel og fram til skolealder.**
- **Gjennom tidlig satsning sikre at så mange barn som mulig har et godt utgangspunkt for optimal utvikling, læring og livskvalitet.**
- **Gi barna et best mulig utgangspunkt når de starter i 1. trinn på skolen.**
Dette skal skje ved
 - Tverrfaglig og kontinuerlig forebyggende satsning på små barn fra før fødsel og til skolealder.
 - Tidlig satsning ved hjelp av jordmødre og helsestasjon.
 - Å sikre at barnehagene, som er viktige arenaer med en stor kontaktflate mot foreldre og lav terskel for kontakt, nyttes best mulig til forebyggende arbeid.
 - Langsiktig satsning på forebygging.
 - Å fjerne den ”vonde sirkelen” der vi reproducerer problemer.
 - Kompetansebygging over tid.
 - Å sikre at taushetsplikten ikke blir en hindring for helhetlige løsninger.

2.2 Satsningsområder

Følgende hovedsatsningsområder ligger til grunn for prioritering av tiltak:

- **Tidligst mulig innsats**
- **Språk i vid forstand**
- **Foreldreveiledning**

3. Oppsummering fra kartlegging av gråsonerbarn, kompetanse og kompetansebehov

Målgruppe:

- Antallet barn med behov for spesiell oppfølging i barnehage anslås i dag til å være et sted mellom 100 og 150.
- Alle barnehager med unntak av en, opplyser at de har gråsonerbarn.
- To barnehager har i henhold til registrering, 39 % av alle gråsonerbarna.

Problemkategorier og oppfølgingsbehov:

- Nærmere halvparten av gråsonerbarna har språk- eller atferdsvansker, og anslått tiltaksbehov utgjør for disse barna 42 % av det samlede tiltaksbehovet. I tillegg kommer behovet for språkoppfølging hos minoritetsspråklige og tospråklige barn.
- Anslått timebehov for ekstratiltak til gråsonerbarn i barnehage tilsvarer ca. 9 stillinger, en kostnad på mellom 3 og 3,7 mill kr. avhengig av om en bruker pedagoger eller assistenter.

- Behov for individuell foreldreveiledning fra barnehager og andre faginstanser er stort, spesielt når det gjelder atferdsvansker og mulig omsorgssvikt.
- Det er også et stort behov for individuell foreldreveiledning fra barnehage når det gjelder språkvansker
- Ca. 2/3 av behovet for individuell foreldreveiledning kan gis av barnehagene.
- 1/3 av behovet for foreldreveiledning må hjelpetjenestene ivareta.

Utvikling:

- Det foreligger ikke statistikk for gråsonebarna.
- Det antas at en del av gråsonebarna utvikler behov for spesialundervisning i skolen.
- Utviklingen i spesialundervisningen i skolen:
 - Andel spesialundervisning av sum årstimer har økt fra 14 til 20 % eller med 9.019 timer fra 1992 og fram til i dag. Dette tilsvarer ca. 8-10 lærerstillinger, ca. 4 mill kr., avhengig av om det gjelder lærere i små-, mellom eller ungdomstrinnet. Eller noe mindre dersom det er snakk om assistenttimer.
 - Antall enkeltvedtak pr. år har vært stabilt fra skoleåret 1992/1993 og fram til i dag. Men langt flere elever har i dag et høyt antall timer spesialundervisning. Dette gjelder spesialundervisning både med undervisningspersonale og assistent.
 - Norsk II og morsmål har økt fra 1 til 4 % i samme periode.
 - Andel gutter med enkeltvedtak i Verdal er langt høyere enn andelen jenter. Andelen gutter er høyere i Verdal enn i Nord-Trøndelag og på landsbasis.
- Utviklingen hos barneverntjenestens målgruppe:
 - Antall meldinger til barneverntjenesten vil i 2007 anslagsvis øke med 113, beregnet ut fra økningen i årets to første måneder. Det synes dermed som om den negative utviklingen i antall barn som faller innenfor barneverntjenestens ansvarsområde fortsetter.
 - I 2005 var
 - En stor del av barneverntjenestens målgruppe har problemer av så alvorlig karakter, at de faller utenfor det som i denne planen er definert som gråsonebarn. Men for en del av barna er det relevant med helhetlige løsninger gjennom et samarbeid mellom de ulike hjelpetjenestene.

Ressurser:

- Ingen barnehager tilføres i dag ekstra ressurser til ekstra oppfølging av gråsonebarn.

Kompetanse:

- Det finnes mye kompetanse innenfor problemkategoriene, både formell kompetanse og erfaringskompetanse.
- Ørmelen og Vinne barnehager har mest av både erfarings- og formalkompetanse. Aker, Knøttene, Ness, Forbregd-Lein og Trones barnehager har også mye formalkompetanse.
- Hos Ressurssenter oppvekst finnes det mye formalkompetanse og erfaringskompetanse innenfor alle kategorier.
- Men det er også flere barnehager som har lite formell kompetanse og erfaring på en del av problemkategoriene.
- Utfordringen er å få spredd eksisterende kompetanse til alle barnehagene i kommunen på en slik måte at det samtidig bygges nettverk. Det kan skje ved interne kurs, fadderordninger og kontaktpersoner for de ulike kompetansefelt.
- Det må bygges videre på eksisterende kompetanse med utgangspunkt i barnehagenes og ressursenter oppveksts beskrivelse av behov. Det kan gjøres ved å hente eksterne foredragsholdere til lokale kurs.

4. Tiltak

4.1 Tiltak med økonomiske konsekvenser

Prioritering	Tiltak (Kostnad i 1000 kr.)	Tidsrom					Oppfølgingsansvar		Merknad
		Kostn. 2. halvår 2007	Kostn. 2008	Kostn. 2009	Kostn. 2010	Kostn. 2011	Ansvar	Andre deltakere	
1	Foreldreforberedende kurs <ul style="list-style-type: none"> • Mødreskole • Individuell veiledning til far. 20 % jordmor 80.000 20 % helsesøster 80.000	80.000	160.000	160.000	160.000	160.000	Jordmor	Helsesøster	Rollebilder. Økt gruppeaktivitet, mer kunnskap. Individuell veiledning til far: Evt. pappagrupper. Økt fokus på far og familien. Forsterka oppfølging i form av et lite nettverk.
2	TIGRIS 25 % stilling - helsesøster/jordmor/ barnevern/lege	50.000	100.000	100.000	100.000	100.000	Jordmor	Helsesøster, Barnevern, ROS, rustj., sosialtj.	Tidlig intervensjon i forhold til rusmiddelbruk rundt graviditet og i småbarnsperioden.
3	Språk 4 – språkkartleggingsverktøy for helsestasjon til bruk på 4-åringer. 20 % st.helsesøster	40.000	80.000	80.000	80.000	80.000	Helsesøster	PPT	Hensikt: Identifisere barn med behov for oppfølging av språkutvikling i god tid før skolestart.
4	Økt ressurser til helsestasjon ½ spesialpedagog 2007 ½ miljøarbeider 2007 ½ terapeut 2008	200.000	600.000	600.000	600.000	600.000	Rådmann	Helsesøster	Oppfølging 2., 4 og 6.årstester

Prioritering	Tiltak (Kostnad i 1000 kr.)	Tidsrom					Oppfølgingsansvar		Merknad
		Kostn. 2. halvår 2007	Kostn. 2008	Kostn. 2009	Kostn. 2010	Kostn. 2011	Ansvar	Andre deltakere	
5	Økt ressurs til bemanning i barnehager med mange gråsonerbarn (språk, omsorgs- svikt, fremmedspråklig, adferd) <ul style="list-style-type: none"> • Fokus på språk og språkutvikling/-forståelse • Utprøving av annen fagkompetanse i utsatte barnehager, eks. barnevernspedagog • Utdanning i psykososialt arbeid bl. barn/unge HIST 75 % dekning av lønn. 25 % st. 	400.000	800.000	800.000	800.000	800.000	Rådmann	Virks.leder Ress.senter oppvekst	Ekstrapott som fordeles til barnehager med stor belastning.
6	Egne grupper for fedre, som drives av menn. 10 % st.	20.000	40.000	40.000	40.000	40.000	Leder ressurs-senter oppv. (ROS)	Leder PPT	Tema: Farsrolle, oppdragerrollen, konfliktløsning osv

Prioritering	Tiltak (Kostnad i 1000 kr.)	Tidsrom					Oppfølgingsansvar		Merknad
		Kostn. 2. halvår 2007	Kostn. 2008	Kostn. 2009	Kostn. 2010	Kostn. 2011	Ansvar	Andre deltakere	
7	Foreldreveiledningsgrupper Metode: Webster Stratton	65.000	60.000	50.000	50.000	50.000	ROS	Styrere, PPT, barnevern, helsesøster	Rollemodeller. Veil. om konfliktomr. som søvn- problemer, dårlige matvaner, samspill med barn, foreldrerollen. Trene foreldre til å delta på møter. Forsterka oppfølging der bruker synes det er vanskelig å være i foreldrerollen. 2 bhager som ikke får forsterka bemanning, 3 fam. i hver av disse. 2 ekstra møter m/foreldre pr. halvår. 3 felles veiledn. møter eksternt, felles for barnehagene
8	Nettverksarbeid/ teambygging språk mellom barnehager	10.000	20.000	20.000	20.000	20.000	PPT		Prøves ut i ett oppv.omr. 6 deltagere fra bhage + 1 ekstern veileder x 6 møter pr år. For- og etterarbeid tas av den enkelte barnehages egne ressurser.
9	Nettverksarbeid/ teambygging fremmed- språklige mellom barnehager	7.500	15.000	15.000	15.000	15.000	NAV- flyktning		Mellom de barnehager som har fremmed- språklige. 6 delt. fra bhage + 1 ekstern veileder x 4 møter pr år. For/etterarbeid tas av den enkelte barnehages egne ressurser.

Prioritering	Tiltak (Kostnad i 1000 kr.)	Tidsrom					Oppfølgingsansvar		Merknad
		Kostn. 2. halvår 2007	Kostn. 2008	Kostn. 2009	Kostn. 2010	Kostn. 2011	Ansvar	Andre deltakere	
10	Nettverksarbeid/ teambygging atferdsvansker mellom barnehager	10.000	20.000	20.000	20.000	20.000	PPT		Prøves ut mellom bhage som har problematikken (maks 6). 6 delt. barnehage + 1 ekstern veileder x 6 møter pr år. For- og etterarbeid tas av den enkelte barnehages egne ressurser
11	Nettverksarbeid/ teambygging omsorgssvikt mellom barnehager	10.000	20.000	20.000	20.000	20.000	Barnevern		Prøves ut i ett oppvekstområde 6 delt. fra bhage + 1 ekst. veileder x 6 møter pr år. For- og etterarbeid tas av den enkelte barnehages egne ressurser
12	Parkurs for førstegangsførelde	25.000	50.000	50.000	50.000	50.000	Helsesøster	Jordmor	Videreføres.
13	En fast, mobil gruppe minoritetsspråklige assistenter som flyttes mellom barnehagene etter behov. Personer som har en stønad fra NAV. Reiseutgifter/ opplæring må dekkes.	25.000	50.000	50.000	50.000	50.000	Virks.leder flyktingtj.	Rådgiver 1 styrer komm.bhg, 1 styrer priv.bhg.	Håndplukke assistenter fra flykting/ innvandrere-befolkning som ikke er i full jobb. 3-4 pers. arb. sammen/ hver for seg ved behov. Ruller mellom barnehager. Veiledning fra flyktingtjenesten og en ped. leder 1 g. pr mnd

Prioritering	Tiltak (Kostnad i 1000 kr.)	Tidsrom					Oppfølgingsansvar		Merknad
		Kostn. 2. halvår 2007	Kostn. 2008	Kostn. 2009	Kostn. 2010	Kostn. 2011	Ansvar	Andre deltakere	
14	Aktiv bruk av bilder og video i foreldresamtaler i barnehagen for å vise eksempler til bl.a. foreldre med språkproblemer	40.000							
15	Resiliencegruppe for barn parallellt med at det arbeides med foreldre. Teoretisk grunnlag: Epidemiologisk risikoforskning			40.000	40.000	40.000	Flyktningtj. v/ gruppe- koordinator	Psyk.tj v/ gr.leder 1.førskole- lærer - gr.leder 2. veiledning fra BUP	Gruppe for barn i 5–6 årsalderen på tvers av barnehagene. Tiltakets varighet: 6-12 mnd det siste året barnet går i barnehage. Foreldre informeres om hva barna opplever, reaksjoner m.m. for å bidra til å øke den gode kontakten mellom barnet og foreldrene. 2 t. pr uke/6 -12 mnd. Bevisst arbeid med fortid, nåtid og fremtid for å styrke barnets sterke sider.
SUM TILTAK KR		982.500	2.015.000	2.045.000	2.045.000	2.045.000			

4.2 Kompetansehevende tiltak – med økonomiske konsekvenser

Prioritering	Tiltak (Kostnad i 1000 kr.)	Tidsrom					Oppfølgingsansvar		Merknad
		Kostn. 2. halvår 2007	Kostn. 2008	Kostn. 2009	Kostn. 2010	Kostn. 2011	Ansvar	Andre deltakere	
1	Kompetanseheving/kurs i barnehagene med utgangspunkt i behovsregistrering - fokus på språk og språkutvikling/-forståelse	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	Rådgiver	Styrere, PPT, helsesøster, barnevern	Ta fatt i pedagogiske utfordringer på områder som språk, atferd, fysisk/psykiske problem, omsorgssvikt, konsentrasjon.
2	Foreldreveiledning i barnehage.	15.000		15.000		15.000	Styrere	Helsesøster	Forsterka oppfølging der bruker erkjenner at det er vanskelig å være i forelderrollen.
3	Kurs - Bygge ned terskelen for hva barnevernets rolle er.	15.000		15.000		15.000	Barnevern	Barnevern	Info til foreldre.
4	Kurs - "Hva skal vi se etter - Å se og tørre å se...".		5.000		5.000		Barnevern		Internkurs på kveldstid Terskelen for melding til barnevernet. Skolering i melding, hvem, hva, hvordan. For barnevern, helsesøster, fysioterapeut, barnehager.
5	Kurs - Formaliteter og juss for barnehager	10.000		10.000		10.000	Rådgiver		For styrere Samarbeid med Levanger
6	Kurs – "Verktøy til hjelp i de vanskelige samtalene".		10.000		10.000		PPT	Nav, psykiatri-tjeneste	For barnevern, helsesøster, fysioterapeut, barnehager, jordmor
SUM TILTAK KR.		140.000	115.000	140.000	115.000	140.000			

4.3 Tiltak med kapasitetsmessige konsekvenser

Prioritering	Tiltak	Tidsrom					Oppfølgingsansvar		Beskrivelse:
		2007	2008	2009	2010	2011	Initiativ	Tverrfaglig samarbeid - deltakere	
1	Ved barnehageopptak må det settes fokus på at ingen barnehage skal ha en andel gråsonerbarn på mer enn 10 %.								Gråsonerbarn bør som hovedregel spres på de større (ikke enavd.) barnehager.
2	Kartlegging av innvandrerfamilier med barn	X					Virks.leder flyktningtj.		
3	Brosjyre - ressurscenter oppvekst	X					Virks.leder ROS		Sendes ut til alle foreldre ved opptak på barnehageplass.
4	Årlig møteplan - tverrfaglige møter på alle barnehagene hver høst.	X					Virks.leder ROS		Evaluerings av forrige år, planlegging av nytt år.
5	Faste saksbehandlere med faste møtetider.	X					Virks.leder ROS		Saksbehandlere hos Ressurscenter oppvekst fordeles på barnehagene
6	Rutine - kontakt med ressurscenter oppvekst uten henvisning.	X					Virks.leder ROS		Når barnehagen har behov for samtalepartner i forhold til barn med problemer eller foreldre i vanskelige situasjoner.
7	Skjema - barnehagens bestillinger til ressurscenter oppvekst.	X					Rådgiver barnehage		
8	Rutine - barnehagens oppgaver i tilknytning til barneverntiltak i barnehagen.	X					Barnevernet		

5. Kostnader og finansiering

5.1 Samlede kostnader i tiltaksplan 2007-2011

Tiltak	Tidsrom				
	2007	2008	2009	2010	2011
Tiltak del 4.1	982.500	2.015.000	2.045.000	2.045.000	2.045.000
Tiltak del 4.2	140.000	115.000	140.000	115.000	140.000
Sum	1 122 500	2 130 000	2 185 000	2 160 000	2 185 000

I en startfase må forebygging og ”behandling” skje parallelt. Etter noen år må det forventes at den forebyggende satsningen gir effekt, først og fremst i forhold til behovet for spesialundervisning i mellomtrinn og ungdomstrinn på skolen. Som følge av dette må det fram i tid skje en gradvis omfordeling av midler, fra skole til de arenaer som er aktuelle å benytte til tidligforebygging.

5.2 Finansiering

Ressurser	2007	2008	2009	2010	2011
Forebyggingsmidler	1 122 500	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Omfordeling fra skole til tidligningsatsning		130 000	185 000	160 000	185 000
SUM	1 122 500	2 130 000	2 185 000	2 160 000	2 185 000

6. Evaluering, rullering og arbeidsform

6.1 Evaluering

Arbeidsgruppen skal innen 15. november hvert år gjennomføre en evaluering av planen

Det skal vurderes:

- om gjennomførte tiltak fungerer som forventet
- om tiltak som eventuelt ikke er gjennomført, skal forskyves eller utgå
- om nye tiltak må legges inn i planen
- om det tverrfaglige samarbeidet har fungert godt, eller om det må iverksettes tiltak for å bedre samarbeidet
- om nye samarbeidspartnere bør involveres

Flg. skal kartlegges:

- gråsonebarn i barnehagene
- kompetansen hos involverte faginstanser
- utviklingen i spesialundervisningstimer i skolen

Flg. skal involveres:

- styrere
- rektorer
- oppvekstledere
- faginstanser - Ressurscenter oppvekst og Ressurscenter helse, omsorg og velferd

Evalueringen av forutgående år skal danne grunnlag for Årsplan for neste år.

6.2 Langtidsplan - rullering

Arbeidsgruppa skal årlig innen 15. desember, beskrive tiltak for de neste 5 år og samtidig prioritere satsningsområder for det påfølgende året.

I 2007 må arbeidsgruppa beskrive tiltak for perioden 2008-2012 osv. De tiltak som beskrives må forholde seg til økonomiske rammer som er bestemt i planen. Herunder disponering av deler av skjønnsmidlene. Dersom det legges inn tiltak utover dette, må nytt finansieringsbehov forutsettes avklart i økonomiplan for kommunen og beskrives spesielt.

6.3 Årsplan

Arbeidsgruppen skal innen 15. desember hvert år i planperioden, med utgangspunkt i langtidsplan og årlig evaluering, lage en felles plan for neste års aktivitet.

Årsplanen sendes ut til alle kommunale og private barnehager senest innen 10. januar det påfølgende år.

6.4 Ansvar, koordinering og arbeidsform

Overordnet ansvar for koordinering av den forebyggende satsningen legges til virksomhetsleder for ressurscenter oppvekst. Ansvaret innebærer bl.a. koordinering med andre tverrfaglige eller overordnede planer.

Tverrfaglig koordinering ivaretas av en arbeidsgruppe som består av en representant for flg. faginstanser:

- Private barnehager - velges årlig av barnehagene
- Kommunale barnehager - velges årlig av barnehagene
- Ressursenter oppvekst ved
 - PPT
 - Barnevern
 - Helsesøster
 - Jordmor
 - Barnehagerådgiver
- Representant for ressursenter helse, omsorg og velferd
- Kontroller
- Økonomikonsulent

Arbeidsform:

- **Månedlig møte** i arbeidsgruppa på fast dato.
- **Innkalling** sendes ut av rådgiver for barnehager senest 1 uke før møtet.
- **Sakskart:** Framdrift i henhold til årsplan er fast sak på hvert møte. Alle i arbeidsgruppen kan melde inn saker til rådgiver senest 10 dager før møtet. Dette kan være saker som inngår i årsplanen, men også saker utenom årsplanen kan tas opp i arbeidsgruppen.
- **Møteleder** er virksomhetsleder ressursenter oppvekst.
- **Forberedelse til saker på sakskartet:**
Den som melder inn en sak til møtet, er ansvarlig for at det i innkallingen foreligger nok informasjon om saken til at øvrige møtedeltakerne kan forberede seg.
Alle møtedeltakerne skal, om de har eller bør ha en rolle i saken, stille forberedt på møtet. I møtet avklares videre framdrift, ansvar for oppfølging og deltakelse i den enkelte sak.
- **Møtereferat** skal skrives av rådgiver for barnehager fra alle møter. For saker på sakskartet skal evt. videre framdrift, ansvar for oppfølging og deltakelse i den enkelte sak skal fremgå av referatet. Referat skal sendes alle arbeidsgruppens deltakere.

DEL II BESKRIVELSE AV MÅLGRUPPE

7. Målgruppe

Det bor pr. 01.01.06 1065 barn i alderen 0-5 år i Verdal kommune.

Av barna som går i barnehage, er det høsten 2006 til sammen 13 barn som har spesialpedagog. Dette inkluderer to barn plassert i fosterhjem utenfor Verdal. I tillegg har 13 barn spesialassistent. Barna er tildelt ekstratiltak som følge av sakkyndig uttalelse fra PPT eller annen faginstans. Disse barna bruker alle tilgjengelige midler til spesialpedagoger og spesialassistenter i barnehagene.

7.1 Definisjon av gråsonerbarn

Det finnes ikke midler til barn med behov for spesielle oppfølgingstiltak som ikke har sakkyndig uttalelse. Disse barna defineres som gråsonerbarn, og de er målgruppe for satsningen. Gråsonerbarna kan være plassert i barnehage som tiltak fra barneverntjenesten, men har ikke ekstra oppfølging i barnehagen.

Gråsonerbarn defineres i denne sammenhengen som barn med ulike risikofaktorer som har behov for spesiell oppfølging, og som i dag ikke har tiltak fra hjelpetjenestene.

7.2 Utvikling i målgruppen

Gråsonerbarna er vanskelig å beskrive, fordi barna ikke er plassert inn i sammenhenger der det har vært naturlig å registrere dem. Det finnes ikke statistikk som beskriver gruppa.

Statistikk på landsbasis viser imidlertid at

- 85-90 % av alle barn ivaretas godt i hjemmet
- Ca. 10-15 % av alle barn vil ha behov for varierende grad av støtte eller tilrettelegging i barnehage eller hjem
- Ca 3-5 % av barna vil ha behov for tiltak/intervensjon av mer endrings-/behandlingsrettet karakter, inkl. omsorgstiltak etter barnevernsloven.
- 10 – 15 % prosent av alle barn i førskolealder har en språkforsinkelse i tidlig alder. (St. mld. 16, 2006)
- 50 % av barna med foreldre med dysleksi har risiko for å utvikle språklige forsinkelser (St. meld 16, 2006)

Statistikken innebærer at av de 673 barna som gikk i barnehage i Verdal høsten 2006, så har mellom 67 og 101 barn behov for varierende grad av støtte eller tilrettelegging i barnehage eller hjem. Av alle barn i aldersgruppen, dvs. 1065 barn, så har mellom 106 og 160 barn behov for støtte eller tilrettelegging.

Av barnehagebarna vil mellom 20 og 34 barn i henhold til statistikken ha behov for tiltak/intervensjon av mer endrings-/behandlingsrettet karakter, inkl. omsorgstiltak etter barnevernsloven. Regnet av alle barn vil tallet ligge mellom 32 og 53 barn.

Helsestasjonen har ikke god nok statistikk til å kunne bruke denne for å si noe om gråsonebarna. Helsestasjon har alle barnehagebarna inn til kontroller, og har samtaler med foreldre og barn. Helsestasjonens opplevelse av gråsonebarna samsvarer med barnehagenes kartlegging når det gjelder de største utfordringene/problemkategoriene. Det samme gjelder hvilke barnehager som har flest gråsonebarn, d.v.s. Ørmelen og Vinne barnehager.

En generell trend som helsestasjonen ser, er at foreldre mer og mer sliter med grensesettingsproblematikk. Foreldre og foresatte opplever barna som krevende, vanskelig, utfordrende og grenseutprøvende.

Helsestasjonen gjør en vurdering av barnsutvikling i forbindelse med 2 års – og 4 års kontrollene basert på nasjonale faglige retningslinjer for undersøkelser av syn, hørsel og språk. Denne vurderingen kan danne utgangspunkt for en mer systematisk kartlegging av språk. Det er utviklet verktøy for kartlegging av språkutvikling, men helsestasjonen er ikke pålagt å benytte disse ved kontrollene. Kontrollene på helsestasjonen omfatter alle barn. Nasjonale og lokale utdanningsmyndigheter har en viktig rolle i å følge opp de barna som får avdekket behov, blant annet for språkstimulering. Det er verken riktig eller nyttig med kartlegging dersom ikke en kartlegging følges opp med konkrete tilbud til barn som får avdekket behov for språkstimulering.

Barneverntjenesten har høsten 2006 137 aktive saker/barn. Av disse bor 43 barn utenfor hjemmet, de fleste i andre kommuner. 10 barn har barnehageplass i en av barnehagene i Verdal kommune som tiltak gjennom barneverntjenesten. I tilfeller der barnehageplass er brukt som barneverntiltak, så er det slik at dette aldri er det eneste tiltaket. Det jobbes i parallelt med omsorgskompetansen til foreldrene. "

7.3 Spesialundervisning i skolen

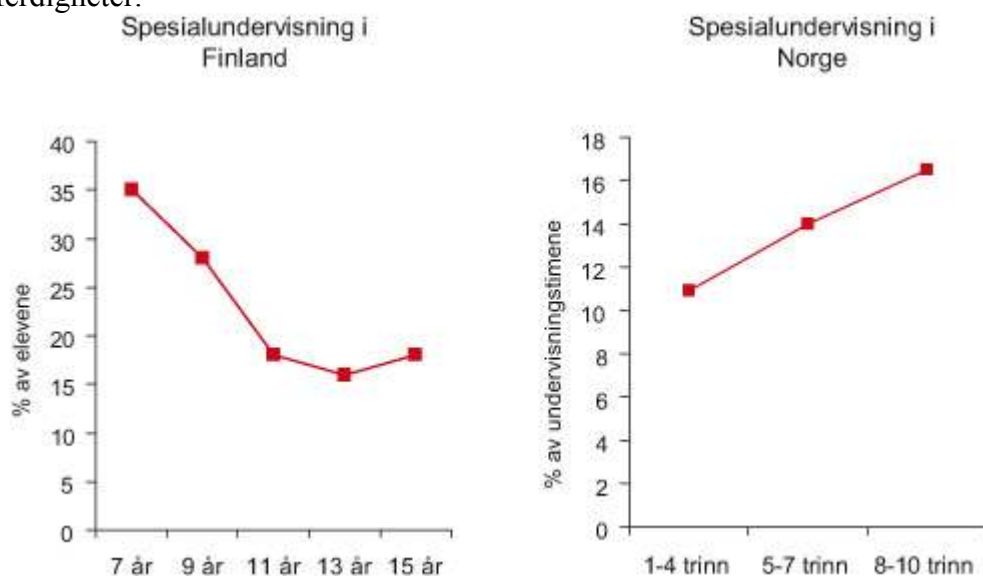
Noen av gråsonebarna utvikler behov for spesialundervisning i skolen.

Fra rektorhold gis flere forklaringer på hvorfor noen av gråsonebarna blir spesialundervisningsbarn i skolen:

- Læreplanverket har sine klare krav til hva barna skal nå av læringsmål. De tydelige kravene til faglig mestring vil lettere avdekke behov for mer individuell trening når barna blir elever på skolen. Disse kravene kan ikke forebygges på annet vis en ved et nært og godt samarbeid mellom det som gjøres i skole og barnehage (Kunnskapsløftet - Rammeplan)
- Foreldre nekter et samarbeid med hjelpeapparatet (primært PPT), men når barna begynner i skolen kan foreldrene "snu på flisa". De kan da være med på å melde opp sitt barn til PPT, på tross av at de har nektet dette i flere år på barnehagen. Det er viktig å få foreldre til å innse alvoret i at de ikke vil samarbeide med kommunens hjelpeapparat.
- Gråsonebarn som lever under "mindre gode hjemmeforhold" vil etter hvert tape mer og mer på både det faglige og sosiale planet. Dette kan medføre en mer antisosial atferd etter hvert som de blir eldre (dette med bakgrunn i frustrasjoner knyttet til at de innser hva de andre barna får, opp mot det de selv får; Foreldre som stiller opp, deltagelse på fellesarrangement, ros, oppmerksomhet osv). For å forebygge dette må en inn på et tidlig tidspunkt inn med foreldreveiledning. Her kan barnehagene fange opp de heimene som trenger dette.
- Bemanning i skolen kan også være en faktor for å skape spesialundervisningsbarn. Det sier seg selv at to personer langt bedre kan dekke behovene i en gruppe elever enn det en kan. Med dagens ressursituasjon er det derfor lite generell styrking på småtrinnet (i mitt oppvekstområde), og dermed kan enkelte elever få for lite individuell veiledning over tid.

- Vente og se-holdning. Dette er ikke en kritikk til arbeidet i barnehagene, for her foregår det svært mye bra. MEN, både barnehagene og skolene må bli flinkere til å være sitt ansvar bevisst. Det er dessverre svært lite som går over av seg selv, og jo raskere vi får satt inn tiltak (også på gråsonerbarn og deres foreldre) jo bedre er prognosene.

I følge st.melding 16 (pkt 3.2.2) så gir vi i Norge for sen hjelp ved særskilte behov. I følge lærernes vurderinger så har rundt 20 % av de som mottar spesialundervisning ikke utbytte av den. I tillegg er det slik at bruken av spesialundervisning øker med elevenes alder, noe som er i strid med prinsippet om tidlig innsats. Andelen lærertimer som går til spesialundervisning i Norge er 10,9 % i 1. – 4. klasse, 14 % i 5. – 7. klasse og 16,5 % på ungdomstrinnet. I Finland settes det derimot inn mye ekstra støtte tidlig i opplæringsløpet, Finland kommer svært godt ut i internasjonale leseundersøkinger og har få elever med svake grunnleggende ferdigheter.

Figur 3.1 Utvikling i bruk av spesialundervisning etter alder på eleven. Prosent av elevene og timer per elev (hentet fra stortingsmelding 16. 2006-2007)

Spesialundervisning i skolen har utviklet seg slik over tid:

Utvikling i andel og timer spesialundervisning og norsk II/ morsmål						
År	Sum årstimer	Timer spesialundervisning	Timer Norsk II/ morsmål og annet	%-andel spesialundervisning	%-andel Norsk II/ morsmål	%-andel spesialundervisning og norsk II/ morsmål
2006/2007	101 722	20 415	4 324	20	4	24
1998/1999	98 214	16 630	2 993	17	3	20
1992/1993	82 500	11 407	887	14	1	15

Tall hentet fra GSI

Andelen spesialundervisning i skolen av sum årstimer har økt fra 14 % i 92/93 til 20 % skoleåret 06/07, og med 9.019 timer.

Dette tilsvarer 8-10 lærerstillinger, ca. 4 mill kr., avhengig av om det gjelder lærer i små-, mellom eller ungdomstrinnet. Eller noen mindre dersom det er snakk om assistenttimer. Timefordeling mellom pedagogisk personell og assistenter fremgår ikke i GSI.

Andelen timer til Norsk II og morsmål har i samme periode økt fra 1 % til 4 %, eller med 3.437 timer.

Spesialundervisning fordelt på barne og ungdomstrinn							
Skoleår	1.-4. årstrinn		5.-7. årstrinn		U-trinn		Sum timer
	timer	%	timer	%	timer	%	
2006/2007	7 518	37	6 788	33	6 109	30	20 415
1998/1999	7 270	44	4 854	29	4 506	27	16 630
1992/1993	4 116	36	4 461	39	2 830	25	11 407

Tall hentet fra GSI

I 1992/93 var spesialundervisningen fordelt med 75 % på barnetrinnet og 25 % på ungdomstrinnet. I 2006/07 har andelen spesialundervisning på ungdomstrinnet økt til 30 % mens andelen på barnetrinnet har gått tilsvarende ned.

Utvikling i enkeltvedtak i Verdal, Nord-Trøndelag og på landsbasis						
År	ELEVER VERDAL		ENKELTVEDTAK VERDAL		ENKELTVEDTAK NT OG LANDET	
	Sum elever	% gutter og jenter	Sum enkeltvedtak	% gutter og jenter	% gutter og jenter NT	% gutter og jenter landet
2006/2007	2010	52/48	111	71/29	Ikke tall enda	
2004/2005	2015	52/50	91	78/22	70/30	69/31
1998/1999	1828	51/51	124	72/28	68/32	70/30
1992/1993	1577	51/49	91	78/22	71/29	71/29

Tall hentet fra GSI

Skyldes den skjeve fordelingen av spesialundervisningsressursene mellom gutter og jenter at guttene har en atferd som lettere utløser "behov" for spesialtiltak (de forstyrrer undervisningen), mens jentenes atferd er av en slik art at den kan aksepteres i klasserommet (jentene blir stille og usynlige). Det er i alle fall all grunn til å ha en bevissthet omkring dette og diskutere problematikken i forbindelse med tildeling av ressurser.

Antall enkeltvedtak har variert over tid. Lavere tall for perioden 2002-2005 kan henge sammen med nedbetaling av akkumulert underskudd på 23 mill. kr. og svært stramme budsjettammer til oppvekstområdene.

Andel gutter med enkeltvedtak i Verdal er langt høyere enn andelen jenter. Fra skoleåret 92/93 og fram til i dag varierer andelen fra 71 % til 78 %. Dette er høyere enn i Nord Trøndelag hvor andelen gutter etter skoleåret 92/93 varierer fra 68 % til 71 % og i landet hvor andelen gutter varierer mellom 69 % og 71 %.

Utvikling i spesialundervisning med undervisningspersonale									
År	Inntil 75 t. pr. år			76-270 t pr. år			271 t eller mer		
	Elever	Antall gutter/ jenter	%-andel av alle	Elever	Antall gutter/ jenter	%-andel av alle	Elever	Antall gutter/ jenter	%-andel av alle
2006/2007	2	0-2	1,9	52	36-16	49,0	52	39-13	49,1
1992/1993	3	2-1	4,1	55	43-12	76,4	14	11-3	19,5

Tall hentet fra GSI

Andelen elever som har mer enn 271 timer spesialundervisning med undervisningspersonale har økt fra 19,5 til 49,1 % i perioden 92/93 til 06/07, og med 38 elever.

Utvikling i spesialundervisning med assistent									
År	Inntil 75 t. pr. år			76-270 t pr. år			271 t eller mer		
	Elever	Antall gutter-jenter	% andel av alle	Elever	Antall gutter-jenter	% andel av alle	Elever	Antall gutter-jenter	% andel av alle
2006/2007	4	1-3	7	6	4-2	10	48	38-10	83
1998/1999	4	4-0	15	12	9-3	44	11	8-3	41

Tall hentet fra GSI

Skoleåret 1998/1999 er det første året hvor spesialundervisning med assistent er registrert i GSI. Andelen elever som har mer enn 271 timer spesialundervisning med assistent har økt fra 41 % i 98/99 til 83 % i 06/07, og med 37 elever.

7.4 Barnevernsstatistikk

Barneverntjenestens målgruppe er utsatte barn og unge i aldersgruppen 0-18 år, i enkelte tilfeller 0-23 år. Antall barn i aldersgruppen 0-18 år er pr. 01.01.07 på 3.673 barn.

Grunnlag for meldinger til barneverntjenesten kan være følgende:

- Alvorlige og langvarige psykiske vansker hos foreldrene
- Vanskjøtsel/manglende tilsyn og oppfølging
- Alvorlig rusmisbruk hos foreldrene
- Mishandling/overgrep/vold i hjemmet
- Sosial mistilpasning/ressurssvake foreldre
- Alvorlig kriminalitet hos foreldre
- Særlige behov i hjemmet
- Barn og unge med sosiale/psykiske vansker
- Barn og unge med atferdsvanser/rusproblemer
- Barn uten foreldre/foresatte

Hovedtall for barneverntjenesten i perioden 2002-2007 (Tall fra barneverntjenesten):

Periode:	2002	2003	2004	2005	2006	20.03.07	Anslag 2007
Nye meldinger barnevern	126	94	126	107	124	45	205 ¹
Barn med hjelpetiltak i hjemmet	67	83	66	85	66	66	
Antall barn plassert utenfor hjemmet	25	31	39	41	46	41 ²	
Herav under omsorg	24	27	27	31	32	32	
Ungdom 18 – 23 år med barneverntiltak	5	7	8	7	3	2	
Antall fylkesnemndsaker	7	5	11	14 ³	7	4 ³	
Barn m/tiltak i løpet av året			121	116	148	147 ⁴	
På venteliste						10	
Under utredning						30	

1 Anslag for 2007 på grunnlag av de meldinger som er kommet inn pr. 15. mars 2007.

2 Herav 38 barn i fosterhjem og 3 i institusjon.

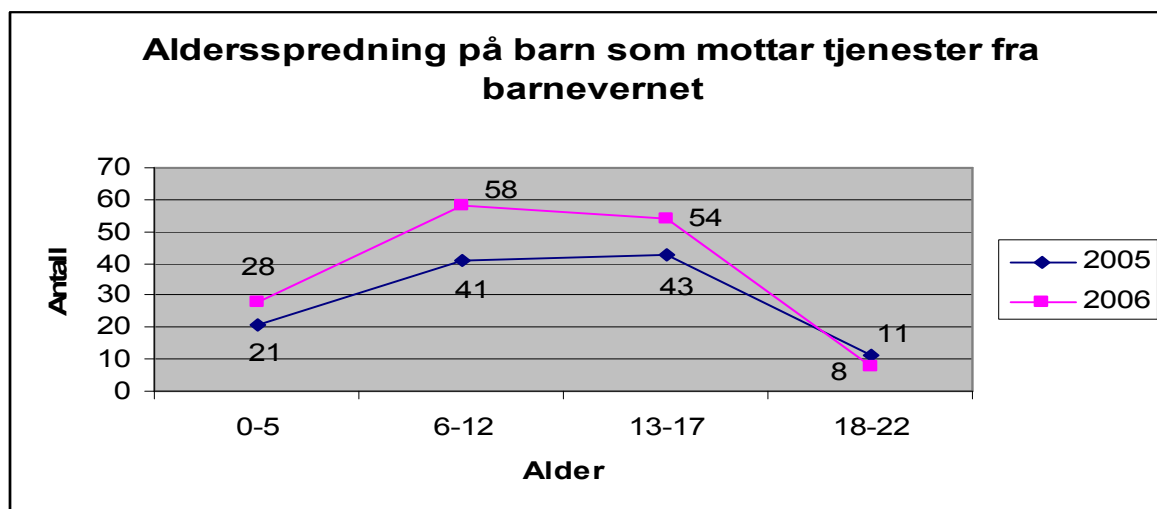
3 Herav 3 saker i retten.

4 Andel av barn u/18 år: Verdalen: 4,2 %, Levanger: 4 %, landet: 3,7 %.

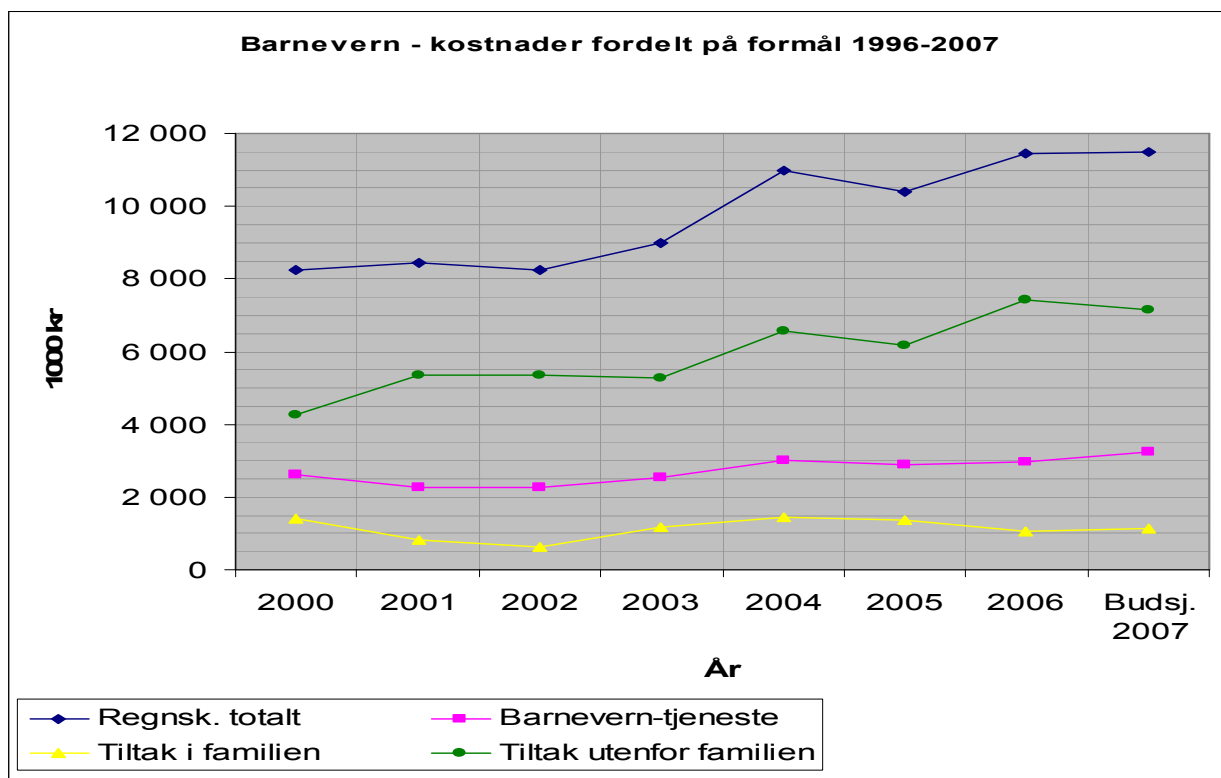
5 Av 4 nye saker sendt Fylkesnemnda i 2007 gjelder alle barn under skolepliktig alder og hvorav ett er spedbarn.

Aldersspredning på barn som mottar bistand fra barneverntjenesten (Tall fra SSB):

I 2005 mottok 116 barn bistand fra barneverntjenesten. Tallet økte til 148 barn i 2006. Aldersspredningen på disse barna er seg som vist under.

Kostnadene for barneverntjenesten i perioden 1996-2007 økte med kr. 6.836.000,-. Fra 2000 og 2006 er økningen på kr. 3.213.000,-. Det meste av økningen, kr. 3.177.000,-, kommer som følge av økning i tiltak utenfor familien (barn som ikke bor i foreldrehjemmet)

7.5 Kartlegging av gråsonerbarn og behov

Som det er sagt under punkt 7.1, finnes det ikke statistikk som beskriver gråsonerbarna og deres situasjon. Det er derfor gjennomført en enkel kartlegging av gråsonerbarn i kommunale og private barnehager. Hensikten med kartleggingen har vært å få et bilde av situasjonen når det gjelder barn med behov for ekstra oppfølging uten at dette bildet er eksakt.

Kartleggingen er gjennomført ved hjelp av alle barnehagestyrerne, som har anslått antall gråsonerbarn i egen barnehage og tiltaksbehovet hos disse.

Kartleggingen er subjektiv og ikke nøyaktig, ettersom styrerne har vurdert gråsonerbarna på egen hånd uten rådføring med hjelpetjenestene. Det er sannsynlig at styrernes vurdering av barna og deres tiltaksbehov påvirkes av erfaring og kompetanse på de spesifikke problemområder, eller mangel på sådan.

På den andre siden har de fleste av styrerne jobbet lenge i barnehage. De har lang erfaring i å observere barn og å se når noe er galt. Og de har observert barna daglig, over tid. Ut fra dette anses kartleggingen å være god nok til å gi et grovt bilde av situasjonen og en retning for det videre arbeidet.

I kartleggingen er barna plassert under den kategori hvor hovedproblemet hos det enkelte barnet ligger. I realiteten vil mange av disse barna ha en kombinasjon av flere typer problemer samtidig.

I kartleggingen er det sett på:

- hvor mange gråsonerbarn som finnes
- i hvilke barnehager de befinner seg
- om noen barnehager har ekstra stor belastning
- hvilke type problemer de har
- tiltaks-/ressursbehov
- behov for foreldreveiledning
- behov for bistand fra andre faginstanser i foreldreveiledningen

Disse punktene danner grunnlag for å

- finne fram til de tiltak som vurderes som best i forhold til behovet
- prioritere tiltak og satsningsområder med tanke på samhandling mellom fagområdene
- kunne beregne ressursbehovet ved økt innsats overfor disse barna

Hvor mange gråsonerbarn finnes

Kartleggingen beskriver at 133 barn har behov for spesiell oppfølging uten at de har slik oppfølging fra barnehagene eller tiltak fra hjelpetjenestene i barnehagene i dag.

I hvilke barnehager er gråsonerbarna

Av hensyn til små barnehager hvor det kan være lett å kjenne igjen gråsonerbarna, vises ikke navn på barnehagene.

Gråsonerbarn anstått av styrere				
Barnehage	Barn i barnehagen pr. 15.10.06	Gråsonerbarn	Anslag timebehov pr. uke	% av barn i barnehagen
1	63	31	52,5	49
2	44	21	26	48
3	71	11	38	15
4	21	9	37,5	43
5	28	9	30	32
6	28	9	22	32
7	30	8	25	27
8	75	7	21	9
9	31	7	18	23
10	51	6	47	12
11	49	6	0	12
12	25	4	6	16
13	26	2	9	8
14	27	1	4	4
15	59	1	0	2
16	22	1	0	5
17	23	0	0	0
Sum	673	133	336	19,8

To nye barnehager er ikke med i oversikten.

Det er store forskjeller i anslått timebehov fra barnehage til barnehage. Det kan skyldes forskjeller i behov hos gråsonerbarna, eller at styrerne gjør ulike vurderinger.

To barnehager har skilt seg ut i kartleggingen. Barnehage 1 har i henhold til kartleggingen 9 av totalt 10 barn med konstatert omsorgssvikt som går i barnehage i Verdal. De har 3 av totalt 10 barn med mulig omsorgssvikt, 6 av totalt 20 barn med atferdsvansker, 7 av de 15 minoritetsspråklige barn og 4 av de 9 tospråklige barn.

Barnehage 2 har 9 av totalt 42 barn med språkvansker, 5 av totalt 20 barn med atferdsvansker og 3 av totalt 10 barn med mulig omsorgssvikt.

At disse barnehagene har en stor andel gråsonerbarn, kan skyldes at de ligger i områder med billige boliger og utleieleiligheter som tiltrekker andre innbyggere enn de dyrere boligområdene.

For å vise behovet for ekstra ressurser knyttet til gråsonerbarn i barnehagen, kan nødvendig oppfølging overfor et barnevernsbarn brukes som eksempel:

- Daglig observasjon av barnet.
- Daglig logg/rapportskrivning.
- Barnet har ofte, som følge av problemene i hjemmet, egne problemer som må følges opp i barnehagen. Dette er ofte svært kontaktsøkende barn som trenger mye voksenkontakt. I saker med konstatert eller mulig omsorgssvikt får barna i mange tilfeller psykiske problemer.
- 3-5 ansvarsgruppemøter på 1-2 timer pr. år hvor barnehagen møter med 2 ansatte.
- Tid til møteforberedelser og etterarbeid.

Andre problemkategorier krever andre typer oppfølging.
Ingen barnehage tilføres i dag ekstra ressurser på grunnlag av gråsonerbarn.

Hvilke type problemer har gråsonebarna

Gråsonebarnas tiltaksbehov er sortert på 8 kategorier.

Tiltaksbehov anslått av styrene		
Kategori	Barn	Tiltaksbehov t/uke
Språkvansker	42	83,5
Atferdsvansker	20	56
Konstatert omsorgssvikt **	10	37
Mulig omsorgssvikt *	10	37
Fysisk/psykiske problemer	9	40,5
Konsentrasjonsproblemer	9	33
Manglende modenhet	4	13
Ikke definert problem	5	4
SUM	109	304

* Mulig omsorgssvikt: Betyr her saker hvor barnehagene har mistanke om at barnet lever under forhold som gir grunnlag for melding til barnevernet.

** Konstatert omsorgssvikt: Barna har tiltak fra barnevernet, men har ikke noen ekstra oppfølging i barnehagene selv om de trenger det.

I tillegg har minoritetsspråklige og tospråklige barn behov for ekstra språkoppløp.

Kategori	Barn	Tiltaksbehov t/uke
Minoritetsspråklige barn (begge foreldre har et annet morsmål enn norsk, svensk, dansk, engelsk og samisk)	15	23
Tospråklige (en norsk/en forelder fra land utenfor Norden)	9	9
SUM	24	32

I følge stortingsmelding 16 er det enighet blant fagfolk om at minoritetsspråklige kan ha behov for opptil fem – sju års erfaringer med undervisningsspråket for å kunne ha like mye nytte av undervisningen som majoritetsspråklige.

Behov for foreldreveiledning

I kartleggingen er det sett på behovet for ekstra foreldreveiledning i barnehagene. Med foreldreveiledning menes i denne sammenhengen den foreldreveiledning som går utover de vanlige to individuelle foreldresamtalene/to foreldremøtene som ligger i det ordinære driftsbudsjettet.

Kartleggingen er ment å skulle gi et bilde av behovet for ekstra foreldreveiledning, og å være et verktøy for samhandling mellom barnehager og hjelpetjenester.

Foreldreveiledningsbehovet er fordelt på problemkategorier. Det er sortert på foreldreveiledning i regi barnehagene og foreldreveiledning i regi hjelpetjenestene.

Behov for foreldreveiledning i barnehagene anslått av styrere					
Kategori	Antall hjem	Barnehagepersonell		Hjelpeinstanser	
		Individuell	Foreldremøter	Individuell	Foreldremøter
Språkvansker	11	22	0	2	0
Atferdsvansker	14	47	0	25	2
Fysisk/psykiske problemer	1	5	0	5	0
Konstatert omsorgssvikt	2	8	0	4	0
Mulig omsorgssvikt	12	43	2	22	0
Konsentrasjonsproblemer	3	4	0	4	0
Manglende modenhet	3	6	0	0	0
SUM	46	135	2	62	2

Kategori	Antall hjem	Barnehagepersonell		Hjelpeinstanser	
		Individuell	Foreldremøter	Individuell	Foreldremøter
Minoritetsspråklige	4	2	0	2	0
To-språklige	2	0	0	2	0
SUM	6	2	0	4	0

Det er et spesielt stort behov for ekstra foreldreveiledning fra barnehager når det gjelder atferdsvansker, mulig omsorgssvikt og språkvansker. For atferdsvansker og mulig omsorgssvikt er det også et spesielt stort behov for foreldreveiledning fra hjelpetjenestene på Ressurscenter oppvekst.

DEL III KOMPETANSE

8. Kompetanse i barnehager og hos Ressurssenter oppvekst.

8.1 Eksisterende kompetanse og kompetansebehov

Det er gjort en kartlegging i barnehagene og hos Ressurssenter oppvekst for å se om det finnes tilstrekkelig kompetanse til å kunne håndtere gråsonebarnas problemer. Kartleggingen omhandler eksisterende kompetanse og kompetansebehov.

Eksisterende kompetanse

Kompetansen er sortert på formell og dokumenterbar kompetanse (F) og erfaringskompetanse (E).

EKSISTERENDE KOMPTEANSE I BARNEHAGENE																		
S=styrer P=pedagog A=assistent/ fagarbeider	ANTALL BARN	STILLINGSGRUPPER	PROBLEMKATEGORIER															
			Språkvansker	Adferds- vansker	Fysiske- og psykiske problemer	Mulig omsorgssvikt	Konstatert omsorgsvikt	Konsentrasjons- problemer	Manglende modenhet	Minoritets-språklige	To-språklige							
Ørmelen	63	S	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E
		P	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E
		A	E		E		E		E		E		E	F	E	F	E	F
Vinne	44	S	F		F	E	F		F		F	E	F	E	F	E	F	E
		P	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E
		A		E	F	E	F	E	F	E	F	E		E	F	E		E
Forebregd-Lein	71	S	F		F		F											
		P	F	E	F	E	F	E	F	E			F	E				
		A		E		E		E										
Trollmora	21	S			E							E						
		P																
		A																
Trones	28	S	F		F		F				F		F					
		P																
		A			E							E		E				
Tvistvold	28	S					E					E						
		P					E											
		A				F		E										E
Leksdal	30	S			E													
		P																
		A		E														
Knøttene	75	S		E	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E	E	E		E
		P	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E	E	E		E
		A			E		E	F	E	F	E	E		E				
Veslefrikk	31	S		E		E		E		E		E		E		E		E
		P		E		E		E		E		E		E		E		E
		A		E		E		E		E		E		E		E		E
Kanutten	51	S		E		F	E											
		P		E			E											
		A	F				E											
Maritvold	49	S	F	E														
		P	F	E														
		A																
Melakollen	25	S																
		P																
		A			E		E					E		E				

Forts. EKSISTERENDE KOMPTEANSE I BARNEHAGENE														
S=styrer P=pedagog A=assistent/ fagarbeider	ANTALL BARN	STILLINGSGRUPPER	PROBLEMKATEGORIER											
			Språkvansker	Adferdsvansker	Fysiske- og psykiske problemer	Mulig omsorgssvikt	Konstatert omsorgssvikt	Konsentrasjonsproblemer	Manglende modenhet	Minoritets-språklige	To-språklige			
Næss	26	S	F		E	E					E			
		P	F	E			F	F						
		A	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E		
Askeladden	27	S		E					E					
		P		E					E					
		A		E					E					
Aker	59	S												
		P	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E
		A	F		F		F				F			E
Garnes	22	S												
		P		E				E	E					
		A						E						
Vuku	23	S		E		E	E							
		P												
		A		E		E	E							

EKSISTERENDE KOMPTEANSE RESSURSSENTER OPPVEKST	Språkvansker	Adferds-vansker	Fysiske og psykiske probl.	Mulig omsorgssvikt	Konstatert omsorgssvikt	Konsentrasjonsproblemer	Manglende modenhet	Minoritets-språklige	To-språklige	
PPT, førskole	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E
Helsestasjon/jordmor	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E
Barnevern	F	E	F	E	F	E	F	E	F	E
Rådgiver barnehager	F	E	F	E		E		E		E

Begrepene ”mulig omsorgssvikt” og ”konstatert omsorgssvikt” har et annet innhold for arbeidet i barneverntjenesten enn hva som er lagt inn i definisjonen i denne rapporten.

Kompetansebehov

Det er registrert hvilke barnehager og hvilke faginstanser på Ressurscenter oppvekst som har behov for kompetanseheving innenfor de ulike kategoriene.

Behovet for kompetanseheving er stort. Under vises antall barnehager og faginstanser hos Ressurscenter oppvekst som ønsker kompetanseheving på de ulike problemkategoriene.

KOMPETANSEBEHOV HOS BARNEHAGER		
Problemkategori:	Gråsonerbarn	Barnehager:
Språkvansker	42	13
Adferdsvansker	20	13
Konstatert omsorgssvikt	10	13
Mulig omsorgssvikt	10	14
Fysisk/psykiske problemer	9	9
Konsentrasjonsproblemer	9	11
Manglende	4	10

I tillegg er det et behov for kompetanseheving i forhold til ekstra språkoppfølging overfor minoritetsspråklige og flerspråklige barn:

KOMPETANSEBEHOV I FORHOLD TIL EKSTRA SPRÅKOPPFØLGING OVERFOR MINORITETSSPRÅKLIGE OG FLERSPRÅKLIGE BARN		
	Antall barn	Barnehager:
Minoritetsspråklige barn	15	9
Tospråklige barn	9	9

DEL IV FORUTSETNINGER

9. Forebyggende satsning

9.1 Definisjoner på forebyggende satsning

Forebygging rommer et vidt spekter av tiltak, og det skilles ofte mellom primær, sekundær og tertiær forebygging.

Primær forebygging handler om å sette inn tiltak på et så tidlig stadium at man forhindrer at skade og feilutvikling oppstår i utgangspunktet. Dette er generelle og allmenne tiltak som er rettet mot en større del av befolkningen, som for eksempel alle barn og familier som går i helsestasjon og barnehage.

Sekundær forebygging har derimot som mål å motvirke at problemer vedvarer eller videreutvikles. Slik forebygging er mer individuelt rettet mot bestemte risikogrupper, som for eksempel barn som er særlig utsatt for å kunne utvikle eks. alvorlig sykdom, atferdsproblem o.s.v.

Tertiær forebygging er tiltak som skal motvirke en forverring av de problemene som allerede har oppstått, og vil derfor ligge nært opp imot behandling og rehabilitering. Dette retter seg altså mot tungt belastede målgrupper.

Forebyggende satsning på barn i henhold til denne planen omhandler en kombinasjon av primær- og sekundær forebygging.

9.2 Arenaer for forebyggende satsning

Av 1065 barn i aldersgruppen 1-5 år går 688 barn i en av kommunens 19 godkjente barnehager pr. 01. oktober 2006. Barnehagene sammen med helsestasjonen ved jordmor og helsesøster, utgjør den største kontaktflaten kommunen har mot barn og foreldre i aldersgruppen. Barnehager og helsestasjon er dermed de naturlige stedene å øke fokuset på forebyggende satsning overfor små barn.

10. Tverrfaglig samarbeid

10.1 Status

Deltakerne har over tid hatt en oppfatning av at det tverrfaglige samarbeidet ikke har vært godt nok, med tanke på å sikre tidlig og helhetlig oppfølging overfor barn som trenger det. Endringer i organisering, mangel på ressurser og manglende felles prioritering av forebyggende satsning på små barn, har virket negativt på samarbeidet.

Dette er en situasjon barnehagestyrere, helsestasjon, barnevern og PPT sammen har tatt tak i for å gjennomføre en felles prioritering av framtidig innsats.

10.2 Aktører

Det er svært mange både kommunale og eksterne aktører som har oppgaver knyttet til de barna som denne satsningen retter seg mot.

Kommunale aktører: Virksomhetsledere oppvekst, barnehager, barnevern, PPT, helsestasjon, barnehagerådgiver, fysioterapeut (helse/rehabilitering), tiltak funksjonshemmede (velferd og omsorg), flyktningtjenesten.

Eksterne aktører: Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk, habiliteringsteam for barn, statlige kompetansesenter

Saksgang:

- Henvendelse kan komme fra foreldre, barnehage, skole, flyktningtjenesten, helsestasjon, barnevern eller andre.
- Førstelinetjenesten, dvs. PPT, helsestasjon og barnevern mottar henvisning.
- Henvisningen behandles og tiltak i regi PPT, helsestasjon og barnevern iverksettes.
- Ved spesielle behov om bistand kontaktes 2. linjetjenesten, dvs. habiliteringstjenesten for barn, BUP, eller aktuelle statlige kompetansesentra.

10.3 Roller

En forutsetning for et godt tverrfaglig samarbeid, er at aktørene kjenner hverandres roller i forhold til et samarbeid og at forventninger til hverandre er avklart. Det er derfor gjort en gjennomgang av rollene til de aktører som deltar i satsingen:

Barnehagene skal

- Drive foreldreveiledning.
- Melde fra om bekymringer til barnevernet. Ikke være redd for å be om hjelp.
- Ha innsikt i at det finnes barn med en vanskelig livssituasjon i alle barnehager.
- Være oppmerksom på og jobbe med å bli kvitt ”vente og se” holdningen som preger oss av og til.
- Gripe fatt i utfordringene når de oppdages. ”Ting” går ikke over.
- Gjennomføre årlige runder i den enkelte barnehage som setter fokus på gråsonebarna.
- Ha tilbud om åpen barnehage.

Ressurssenter oppvekst

- Skal ha kunnskap om strategiplan for oppvekst og MILL satsningen.
- **Barnehagerådgiver** skal koordinere opplæring, økonomiske ressurser og felles satsning, samt løfte opp saker til politisk behandling.
- **PPT** skal være ute i barnehagene som diskusjonspart/veileder/observatør ved meldt behov.

Barneverntjenesten

- Skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og om sorg til rett tid,
- Bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår.
Dette kan gjøres gjennom følgende aktuelle tiltak og oppgaver:
 - Familie- og foreldrerettet råd og veiledning
 - Besøkshjem
 - Støttekontakt/leksehjelp
 - Ansvarsgrupper
 - Særlige økonomisk støttetiltak
 - Fosterhjem
 - Institusjonsplass

Helsestasjon v/jordmor skal utføre jordmorfaglige oppgaver i oppvekstområdene ved:

- Svangerskapskontroller/ råd og veiledning i svangerskapet, med forsterka oppfølging til de som trenger det.
- Treff med gravide i svangerskapet og barseltiden, for å bygge opp nettverk, utveksle erfaringer og tilføre kunnskap.
- Fødselsforberedelse på sykehuset med omvisning på føde/barsel.
- Hjemmebesøk.

- Veiledning, samtale og råd til ungdom, gravide, foreldre, enslige og samarbeidspartnere i oppvekstområdene.
- Tverrfaglig samarbeid.
- Diskusjonspartner/observatør.

Helsestasjon v/helsesøster skal utføre helsesøsterfaglige oppgaver i oppvekstområdene ved:

- Hjemmebesøk.
- Helseundersøkelser av barn og ungdom, vaksinerings.
- Veiledning av barn, ungdom og samarbeidspartnere i oppvekstområdene.
- Veiledning og rådgivning når foreldre/forsatte føler at problemene ”tårner” seg opp.
- Helseopplysning for den enkelte og i grupper.
- Helsesamtaler flyktninger.
- Tverrfaglig samarbeid.
- Diskusjonspartner/observatør.

PPT er ansvarlig for at det utarbeides en sakkyndig uttalelse ved meldt behov, jfr.

Opplæringsloven § 5-3.

- Hjelp barnehage/skole med å legge tilrette opplæringen for elever med spesielle behov.
- PPT skal kunne bistå barnehagen som diskusjonspartner/veileder og observatør i aktuelle saker/problemstillinger. PPT er primært en hjelpeinstans som bidrar til at andre tar sitt ansvar og løser oppgaver.
- Veiledning til barnehage/skole/foreldre.
- Direkte hjelp.
- Tverrfaglig samarbeid.

Ressurssenter helse, omsorg og velferd

Skal jobbe helsefremmende og forebyggende.

Barneterapeutene i ressurssenter helse, omsorg og velferd:

- Hovedansvarsområde: Barn 0-18 år
- Kartlegging foregår i kommunale lokaler på Stekke, i heimen i barnehage og på skole.
- Fysioterapeutene har spesialkompetanse innen motorisk utvikling, helt fra spedbarnsstadiet.
- Vurderer og tester barn spesifikt både på fin- og grovmotorikk.
- Gir råd og veiledning (og oppfølging) til nærpersoner omkring barnet.
- Gir individuell oppfølging (fysio.) og tilbud om deltakelse i motorikkgruppe, spesielt for gråsonerbarn. Motorikkgruppene blir som oftest overført til skole når barna når skolealder.
- Gir tilbud om opplæring i skrivedans (ergoterapeut).
- Fysioterapeut gir råd og veiledning i barselgruppe, i samarbeid med helsestasjon.

Flyktingtjenesten

Skal være et bindeledd mellom nyankomne flyktninger (0–5 år i Verdal) og de ulike instanser som samarbeider med flyktninger i forhold til integrering. Flyktingtjenesten kan være rådgivere med hensyn til flyktninger som har lengre botid i Verdal enn 5 år.

Mål: Individet skal være en integrert og akseptert del av hele sitt miljø.

Introduksjonsloven fører til aktive foreldre med økt norsk- og samfunnskunnskap.

Flyktningtjenesten følger opp gjennom:

- Hjemmebesøk
- Koordinering av arbeidsgruppe for minoritetsspråklige barn i barnehager i Verdal
- Å være behjelpelig med å skaffe tolker til oppstart i barnehage og ved foreldresamtaler
- Samtaler med og veiledning til barnefamilier
- Organisering av leksehjelp på biblioteket, eventuelt samarbeid med Røde Kors
- Bidra til økt deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter for barn og unge
- Organisere svømmekurs for barn
- Informasjonssekvenser for foreldre om lover og regler i Norge m.m.
- Flyktning guide - koordinator kobler norske guider med nyankomne flyktningforeldre og arrangerer aktiviteter i lokalmiljøet.
- Informasjon om norsk barnehage, bruk av video på flere språk etterfulgt av arbeidsoppgaver.

11. Forutsetninger i planverk, lover, forskrifter

11.1 Kommunalt planverk / styringskort

Overordnet styringskort for Verdal kommune

Økt forebygging er et mål.

Økonomiplan 2007-2010 og Budsjett 2007

Tilrettelegger for forebyggende arbeid overfor små barn gjennom årlig avsetning av 1 mill. kr. til formålet.

Hensikten med midlene er å bruke dem på tiltak som kan bidra til å bedre situasjonen for barn med atferdsproblemer og/eller sosiale vansker som følge av oppvekstvilkår, barn med språkvansker og eventuelt andre "gråsonerbarn".

Tiltakene bør settes inn så tidlig som mulig slik at de barna som har denne type problemer har et best mulig utgangspunkt når de starter i skolen. Målgruppen for midlene er barn i barnehage og eventuelt elever på småtrinnet i skolen.

Strategiplan for oppvekstsektoren 2006-2008

Verdal kommunes barne-, elev- og læringssyn:

Barn og unge i Verdal kommune skal rustes til å møte livets oppgaver sammen med andre.

Styringskort for barne- og familietjenesten

Visjon Barne- og familietjenesten: RETT HJELP TIL RETT TID

Overordnet mål Barne- og familietjenesten:

BaFa er et tverrfaglig ressurscenter som bidrar til helhetlige, forebyggende og samordnede tiltakskjeder for brukerne.

Ruspolitisk handlingsplan for Innherred samkommune 2006 – 2008

Et av prinsippene i planen:

Foreldre, ansatte i oppvekstsektoren og alle kommunale ansatte har hver for seg et ansvar for å oppdra, oppdage og eventuelt intervenere.

Helhetlig plan for psykisk helsearbeid 2007 – 2011

Primær og sekundærforebyggende tiltak, kultur- og fritidstiltak, avlastning.

Handlingsplan for flyktningarbeidet i Verdal kommune

Barn og unge har rett på oppvekstvilkår som omfatter trygghet, rettsikkerhet og omsorg. De har også rett til å utvikle seg kunnskapsmessig, følelsesmessig, kulturelt og sosialt.

Rapporten ”Oppvekstmiljøet i Verdal – nye veier å gå”.

Rapporten fokuserer bl.a. på betydningen av helhetlig oppvekstmiljø, dvs. barn og unges kulturelle, sosiale og pedagogiske oppvekstvilkår innenfor et geografisk definert område. Det helhetlige oppvekstmiljøet omhandler institusjonene, organisert og ikke-organisert fritid.

11.2 Eksterne planer, lover og forskrifter m.v.

Rundskriv 1-47/99 Helsestasjon for barn og unge 0-20 år - eit kraftsenter for helse og oppvekst. Beskriver den framtidige helsestasjonen som et kunnskaps- og ressurscenter med tverrfaglig kompetanse, og som en møteplass i nærmiljøet for å bidra til å styrke sosiale nettverk og tilrettelegge oppvekstmiljøet for barn og ungdom.

Målene skal søkes nådd gjennom tverrsektorielle og tverrfaglige arbeidsformer og tiltak, i nært samarbeid med brukerne.

I Forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten, av 2.april 2003, heter det at helsestasjonen skal være en pådriver i arbeidet med å *fremme psykisk og fysisk helse*. Helsestasjonen har samtidig en viktig funksjon som et helsefremmende, primærforebyggende tiltak med mål å *forebygge sykdommer og skader*, og å *fremme gode sosiale- og miljømessige forhold*. Det overlates til den enkelte kommune å organisere sine tjenester slik at målene nås.

NOU 12:2000 om Barnevernet i Norge (”Befring-rapporten”) ga en total gjennomgang av barnevernet, og la stor vekt på å utvikle det forebyggende familiestøttende arbeidet. Her ble det foreslått etablering av en samlet kommunal barne- og ungdomstjeneste hvor barnevernet inngår sammen med PPT og helsestasjonen. Dette for å styrke det forebyggende arbeidet, igangsette frivillige hjelpetiltak og sikre ”rett hjelp til rett tid” gjennom økt satsing på familie-, barnehage-, skole-, arbeidslivs- og nærmiljøbaserte tiltak som har den nødvendige bredde og kontinuitet.

Utredningen er fulgt opp av to stortingsmeldinger:

St.meld nr. 39 (2001-2002) Oppvekst- og levekår for barn og ungdom i Norge legger opp til en bred innsats for å bedre oppvekstmiljøet for barn og ungdom. Overordnede mål i meldingen er: Gode og trygge oppvekstvilkår med plass til mangfoldet. En aktiv familiepolitikk som gir barn en god start. Mulighet til selvstendighet og god egenutvikling. Medansvar og innflytelse over eget liv og i samfunnet. Solidaritet, ansvar og respekt for andre. I stortingsmeldingen sier regjeringen seg enig i at det mange steder er behov for å styrke det tverretatlige samarbeidet lokalt.

St.meld nr. 40 (2001-2002) Om Barne- og ungdomsvernet handler bl.a. om det **forebyggende arbeidet**. Meldingen understreker at forebyggingsinnsatsen må settes inn på å bedre oppvekstvilkårene for særlig utsatte grupper og at virksomheten så langt som mulig integreres i normalt tilbudet for barn og unge.

FN’s konvensjon om barnets rettigheter. Ble innlemmet i norsk lov 1 oktober 2003. Dette betyr at konvensjonen er føyd till i listen over menneskerettskonvensjoner som etter menneskerettsloven skal gjelde som norsk lov.

Lov om barnehager med forskrifter er styrende for driften av barnehagene.

Formål: Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem. Barnehagen skal hjelpe til med å gi barna en oppdragelse i samsvar med kristne grunnverdier.

I merknadene til loven understrekes det at arbeidet med å yte god omsorg skal ha en bred plass i barnehagene. Barnehagen forpliktes til å bidra tilden gode barndommen ved å gi alle barn like muligheter, og det presiseres at barn med særskilte behov vil kunne trenge et spesielt tilrettelagt tilbud for å sikres et tilstrekkelig tilbud.

I merknadene utdypes begrepet ”barn med nedsatt funksjonsevne” (som har fortrinnsrett til barnehageplass) til å gjelde barn med ulike fysiske funksjonsnedsettelse, utviklingshemmede, språk- og talevansker, atferdsvansker og psykiske lidelser. Dessuten skal også barn som det er fattet vedtak om etter barnevernsloven sikres fortrinnsrett til barnehageplass.

Det fremheves i merknadene til lov om barnehager at de ansatte gjennom sin nære daglige kontakt med barn og foreldre er i en sentral posisjon i forhold til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon.

”**Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver**” gir også nærmere bestemmelser om bl.a. barnehagens ansvar for oppfølging av det enkelte barn og samarbeid med og veiledning av foreldrene. Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller.

Barnehagen har en samfunnsoppgave i tidlig forbygging. For barn som opplever egen barndom vanskelig og konfliktfylt presiseres det at barnehagen må være seg sitt ansvar bevisst ved å tilrettelegge for kompensierende tiltak. Tverrfaglig samarbeid med andre hjelpeinstanser framheves som svært viktig i dette arbeidet.

Personalet i barnehagen gis gjennom denne forskriften et særlig ansvar for at barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet skal kunne få oppleve stabilitet og trygghet i barnehagen.

Opplæringsloven og forskrifter 2005, Pedagogisk Psykologisk tjeneste:

Kapittel 5 Spesialundervisning, § 5-6: Hver kommune og fylkeskommune skal ha en pedagogisk-psykologisk tjeneste. Tjenesten skal hjelpe skolen i arbeidet med kompetanseutvikling og organiseringsutvikling for å legge opplæringa bedre tilrette for elever med særlige behov. PPT skal sørge for at det blir utarbeidet sakkyndig vurdering der loven krever det. Departementet kan gi forskrifter om andre oppgaver til tjenesten.

§ 5-7 Spesialpedagogisk hjelp før opplæringspliktig alder: Barn under opplæringspliktig alder som har særlige behov for spesialpedagogisk hjelp, har rett til slik hjelp. Hjelpen skal omfatte tilbud om foreldrerådgiving. Hjelpen kan knyttes til barnehager, skoler, sosiale og medisinske institusjoner og lignende, eller organiseres som egne tiltak. Hjelpen kan også gis av den pedagogisk-psykologiske tjenesten eller av en annen sakkyndig instans.

Stortingsmelding nr. 16 -2006/2007 fokuserer på tidlig innsats for livslang læring og hvordan vi kan lykkes bedre med å bistå hver enkelt i å utforme og realisere sine livsprosjekter. Meldingen angir også retning på den innsatsen som må gjøres for at vi skal utvikle et sosialt utjevnende utdannings- og kompetansesystem til beste for den enkelte og for samfunnet.

12. Økonomi

12.1 Dagens økonomiske situasjon

Barn med nedsatt funksjonsevne kan trenge særskilt tilrettelegging av fysiske og personalmessige forhold i barnehagen. En slik tilrettelegging vil ofte medføre ekstrakostnader for barnehageeier. Det gis derfor et ekstratilskudd fra staten til tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne. Dette tilskuddet skal ikke dekke spesialpedagogisk tiltak etter opplæringsloven (spesialpedagog).

I tillegg påligger det kommunen å yte det som er nødvendig av egne midler for å gi disse barna et forsvarlig barnehage tilbud.

Barn under opplæringspliktig alder som har særlig behov for spesialpedagogisk hjelp, har rett til slik hjelp. Jfr. Opplæringslovas § 5-7.

De 26 barna som i dag har enten spesialpedagog eller spesialassistent, er alle barn med sakkyndig uttalelse fra PPT eller andre faginstanser. Disse barna bruker alle tilgjengelige midler til spesialpedagoger og spesialassistenter i barnehagene.

Kartleggingen i barnehagene viser at det etter styrenes syn pr. i dag er ytterligere mellom 100 og 150 barn uten sakkyndig uttalelse som skulle ha hatt ekstratiltak.

Fram til 2003 var det en egen budsjettpost på barnehageadministrasjonens budsjett for spesialtiltak førskolebarn hvor lønn til spesialpedagoger og spesialassistenter samt kurs, arbeidsmateriell o.a. var lagt inn.

Kommunens gikk inn med følgende midler:

År 2000 – kr.1.095.800,-

År 2001 – kr.1.264.400,-

År 2002 – kr.1.222.600,-

Fra 2003 ble budsjettposten tatt ut av barnehageadministrasjonens budsjett.

Oppvekstområdene ble ansvarlig for det som gikk på spesialtiltak førskolebarn både i kommunale og private barnehager. Dette ble vanskelig å administrere da virksomhetsleder i oppvekstområdene ikke har det totale ansvar for private barnehager i områdene. Ansvaret ligger på den faglige delen, ikke på den administrative/økonomiske delen.

Dette har resultert i at noe etter hvert er blitt tilbakeført til barnehageadministrasjonens budsjett.

12.2 Kostnader og alternativkostnader

Som kartleggingen av gråsonerbarn i barnehagene viser, er behovet for oppfølging til barn med spesielle behov stort.

Tankegangen til Øyvind Kvello, førsteamanuensis ved NTNU med erfaring fra ulike hjelpetjenester i kommunen, er at ekstrainsats etter 10-12 år har liten virkning for barnet. I dag tas det ikke hensyn til dette, og innsatsen kommer i mange tilfeller forholdsvis sent i gang.

I talleksempel under er det tenkt ut fra en elev med språk-/adferdsproblem og et behov for betydelig oppfølging for å sikre faglig og sosial utvikling. I tillegg til kostnaden med spesialundervisning for eleven i skolen, er det vist et tenkt tilfelle med alternativ kostnad ved tidlig inngripen.

Spesialundervisning i skolen kan variere fra totalt 4-5 timer til full dekning for en-en elever.

Graden av hvordan man lykkes avgjør kostnadsutviklingen. Dette vil bl.a. avhenge av hvilke tiltak som iverksettes. I hvert enkelte tilfelle må fordelingen mellom lærer og assistent vurderes, og det er viktig å holde fokus på faglighet i forhold til problem.

Spesialundervisningen foregår i dag ofte i grupper, og eksemplet er laget for å få fram et bilde av en mulig alternativkostnad for en elev til de løsninger som benyttes i dag.

TRADISJONELLE TILTAK		Kostnad	Alternativ kostnad	ALTERNATIVE TILTAK	
BARNEHAGE				BARNEHAGE	
0 år			24 000	2 t/uke foreldreveiledning	
1 år		0	84 000	7 t/uke pedagog, helsesøter, PPT overfor barn og foreldre	
2 år		0	84 000	7 t/uke pedagog, helsesøter, PPT overfor barn og foreldre	
			44 000	5 t/uke assistent	
3 år		0	84 000	7 t/uke pedagog, helsesøter, PPT overfor barn og foreldre	
			44 000	5 t/uke assistent	
4 år		0	84 000	7 t/uke pedagog, helsesøter, PPT overfor barn og foreldre	
			26 400	3 t/uke assistent	
5 år		0	60 000	5 t/uke pedagog, helsesøter, PPT overfor barn og foreldre	
			17 600	2 t/uke assistent	
Sum barnehage		0	552 000	Sum barnehage	
SKOLE				SKOLE	
1. klasse	6 t/uke lærer	103 846	103 846	6 t/uke lærer	
	5 t/uke assistent	44 000	44 000	5 t/uke assistent	
2. klasse	9 t/uke lærer	155 769	103 846	6 t/uke lærer	
	8 t/uke assistent	70 400	44 000	5 t/uke assistent	
3. klasse	9 t/uke lærer	155 769	103 846	6 t/uke lærer	
	8 t/uke assistent	70 400	44 000	5 t/uke assistent	
4. klasse	9 t/uke lærer	155 769	103 846	6 t/uke lærer	
	8 t/uke assistent	70 400	44 000	5 t/uke assistent	
5. klasse	12 t/uke lærer	207 692	103 846	6 t/uke lærer	
	10 t/uke assistent	88 000	44 000	5 t/uke assistent	
6. klasse	12 t/uke lærer	207 692	103 846	6 t/uke lærer	
	10 t/uke assistent	88 000	35 200	4 t/uke assistent	
7. klasse	12 t/uke lærer	207 692	103 846	6 t/uke lærer	
	10 t/uke assistent	88 000	35 200	4 t/uke assistent	
8. klasse	15 t/uke lærer	293 478	117 391	6 t/uke lærer	
	10 t/uke assistent	88 000	35 200	4 t/uke assistent	
9. klasse	15 t/uke lærer	293 478	117 391	6 t/uke lærer	
	10 t/uke assistent	88 000	35 200	4 t/uke assistent	
10. klasse	15 t/uke lærer	293 478	117 391	6 t/uke lærer	
	10 t/uke assistent	88 000	35 200	4 t/uke assistent	
Sum skole		2 857 866	1 475 097	Sum skole	
Sum kostnad		2 857 866	2 027 097	Sum alternativkostnad	

Lønnsutg. lærer/spesialpedagog: 450 000

Lønnsutg. assistent: 330 000